

Rudnitskaya O.M., Paholok N.I. Impact of world financial crisis in Ukraine engineering industry and its ways of overcoming

Adverse effects the influence of the global financial crisis on industry trends. The main internal problems braking enterprise development. A number of measures for improvement of mechanical engineering.

Keywords: financial crisis, engineering, critical state enterprises.

УДК 332.025.12:336.1(477)

Доц. І.С. Скоропад, канд. екон. наук;
магістрант Н.І. Пахолок – НУ "Львівська політехніка"

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні проблеми та необхідність вдосконалення системи державного фінансового контролю в Україні та досліджено діяльність Державної контрольно-ревізійної служби в сфері фінансового контролю.

Ключові слова: фінансовий контроль, фінансово-бюджетна дисципліна, Державна контрольно-ревізійна служба, Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю.

Постановка проблеми. Контроль є невід'ємною складовою частиною управління національним господарством і його окремими ланками. Його роль в умовах переходу до ринку визначається не тільки наявністю недоліків у фінансовій практиці, неефективністю витрачання коштів або розкраданням майна, а й закономірністю ускладнення господарських та економічних зв'язків. Застосування застарілих форм фінансового контролю не дає змоги державі оперативно й ефективно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, що призводить до зниження контрольних функцій держави в умовах трансформації економічних відносин, не забезпечує концентрації контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності. Подальший розвиток контролю як повномасштабної діяльності разом з іншими функціями управління, що охоплюють інтереси держави та громадян у сфері фінансів, потребує розроблення нової концепції розвитку ринкових механізмів та інструментів його здійснення, удосконалення складових частин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового державного контролю висвітлено в роботах І.В. Басанцова, І.Б. Стефанюка, І.М. Іванової [2, 4, 6]. Актуальність наукового обґрунтування питання розвитку систем контролю підприємства, як елементу системи цілісного державного фінансового контролю, підтверджують роботи І.К. Дрозда, Л.А. Савченко, Л.В. Тікань [3, 7, 5].

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції в українському суспільстві зумовлюють необхідність вирішення важливого питання – вдосконалення організації фінансового контролю, оскільки офіційні дані Державної контрольно-ревізійної служби (далі ДКРС) свідчать про масові правопорушення. Основні державні ресурси зосереджено в бюджетних установах, отже, вони мають бути найважливішими об'єктами контролю органів ДКРС та внутрішнього контролю. Треба наголосити, що фінансово-бюджетна дисципліна погіршується переважно у діяльності бюджетних установ, про що свідчать результати комплексного аналізу відповідних показників. Абсолютні показни-

ки кількості перевірок бюджетних установ та виявлених в них фінансових правопорушень за 2003-2010 рр. мають тенденцію до зменшення (рис. 1).

Рис. 1. Дані про перевірені бюджетні установи, у яких виявлено фінансові порушення за 2003-2009 рр. [8]

При цьому питома вага бюджетних установ, у яких виявляють фінансові порушення, щороку збільшується, і в 2007 р. досягла найвищого значення – 96,9 % загальної кількості перевірених, проте в 2009 р. дещо знизилась до 95,5 %, а в 2010 р. найменша частка – лише 65,8 %. Кількість перевірок у бюджетних установах за аналізований період скоротилася вдвічі від 18337 до 10009 перевірок (лише в 2010 р. дещо зросла), а питома вага перевірених бюджетних установ у загальній кількості підприємств, на яких здійснювали перевірки та ревізії, перебуває в межах від 49,9 % до 61,9 %. Зростання порушень свідчить не тільки про необхідність посилення контролю, а також вказує на те, що економічний механізм господарювання є недосконалим та містить дуже багато слабких позицій, що сприяє скоєнню таких злочинів. Найбільшими за кількістю та обсягами серед фінансових порушень є проведення витрат з порушенням законодавства, незаконні витрати державних ресурсів та нецільові видатки бюджетних коштів. Таким чином, тенденції до збільшення правопорушень, скоєних на цей час, зумовлюють нагальну потребу у реформуванні чинної системи державного контролю з метою підвищення його результативності.

Якщо проаналізувати застосування окремих видів відповідальності, також спостерігається певна безсистемність та хаотичність у підходах різних контрольних органів влади. На практиці дедалі більше превалюють адміністративна та кримінальна відповідальності, але й у разі їх застосування виникає багато проблем. Найчастіше органи ДКРС за 2003-2010 рр. застосовували притягнення посадових осіб до адміністративної відповідальності, крім того, цей показник постійно зростає (в аналізованому періоді від 2003 р. до 2010 р. кількість осіб, притягнутих до відповідальності, зросла на 44,06 %). Суми штрафів, які призначають згідно із законодавством, значно менші, ніж обсяги бюджетних коштів, які держава втрачає через зловживання відповідальних посадових осіб. При цьому система контролю за обов'язковістю сплати штрафів не в змозі забезпечити повного відшкодування цих збитків (табл. 1).

За оцінками фахівців ДКРС, проблема застосування адміністративної відповідальності на практиці зумовлена слабкою взаємодією з судовими органами. На їхній погляд, суди невинувато звільняють з розглядом адміністративних справ, безпідставно звільняють від відповідальності правопорушників, несвоєчасно інформують органи ДКРС про передачу до органів виконавчої служби постанов про притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності тощо. Існує певна неузгодженість щодо встановлення

кримінальної відповідальності. У підсумку, за матеріалами, переданими органами ДКРС до правоохоронних органів, лише у 25-30 % випадків порушують кримінальні справи. Притягають до кримінальної відповідальності значно меншу кількість осіб [7]. На практиці за фінансово-бюджетні порушення кримінальну відповідальність застосовують дуже рідко. Це наслідок неефективності механізму взаємодії між органами ДКРС, контрольно-ревізійними підрозділами та правоохоронними органами.

Табл. 1. Дані щодо рівня сплати адміністративних штрафів за 2003-2010 рр. [8]

Роки	Загальна сума накладених адмінштрафів, тис. грн	Фактично внесено адмінштрафів, тис. грн	Різниця, тис. грн	Рівень сплати адмінштрафів, %
2003	2844	2588	-256	91,0
2004	3090	2922	-168	94,6
2005	2538	2455	-83	96,7
2006	2869	2793	-76	97,0
2007	3507	3336	-171	95,0
2008	3952	3721	-231	94,2
2009	5390	5292	-98	98,2
2010	5101	4390	-711	86,1
Усього	29291	27497	-1794	93,9

Дослідимо достатність фінансування органів контролю, що відповідно впливає на спроможність реформування та вдосконалення.

Рис. 2. Динаміка фінансування з держбюджету органів державного фінансового контролю України за 2006-2010 рр. [8]

Органи контролю достатньо профінансовані, пріоритетним у державній політиці є фінансування діяльності ДПА.

Результати діяльності ДКРС свідчать про динаміку зростання сум виявлених збитків і фінансових порушень загалом. Ефективність фінансового контролю за економним і цільовим витрачанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна залежить від комплексності його здійснення, своєчасності й повноти реалізації заходів для відшкодування завданих державі збитків, усунення причин, що призвели до фінансових втрат. Більшість із цих функцій покладено на Державну ДКРС. Однак у своїй діяльності органи ДКРС стикаються з низкою проблем щодо ефективної організації фінансового контролю. Цей орган фінансового контролю достатньо профінансований державою, проте існує низка недоліків в самій організації внутрішнього фінансового контролю, що здійснюється цим органом. Отже, узагальнюючі всі наведені вище факти, можна виділити такі основні недоліки державного фінансового контролю:

- постійне зростання кількості виявлених незаконних і нецільових витрат, недос-тач грошових коштів і матеріальних цінностей, що свідчить про певне анулю-вання фінансової дисципліни на рівні бюджетних установ та організацій, а та-кож вказує на те, що економічний механізм господарювання є недосконалим та містить багато слабких позицій, що сприяє скоєнню таких злочинів;
- суми штрафів, які призначають згідно із законодавством, значно менші, ніж обсяги бюджетних коштів, які держава втрачає через зловживання відпові-дальних посадових осіб;
- слабка взаємодія ДКРС з правоохоронними та судовими органами (зволікан-ня судів з розглядом справ, безпідставне звільнення від відповідальності пра-вопорушників, несвоєчасне інформування органів ДКРС про передачу до ор-ганів виконавчої служби постанов про притягнення правопорушників до ад-міністративної відповідальності).

Існує також проблема відсутності системності контролю, тобто відпо-відності попереднього, поточного і наступного контролю. Нині фінансовий контроль з боку органів ДКРС має каральний і виховний характер, але не має превентивного характеру щодо запобігання порушенням бюджетної дисцип-ліни та зловживанням у фінансово-бюджетній сфері. З огляду на це, одним із напрямів удосконалення фінансового контролю є підвищення дієвості поточ-ного контролю з боку органів казначейства в координації з органами виконав-чої влади та Державної податкової адміністрації. Ефективність превентивних, а не подальших заходів важко переоцінити. Доцільно було б залучати органи ДКРС до здійснення попереднього контролю на стадії формування коштори-сів доходів і видатків бюджетних установ, або уповноважити фінансові орга-ни та органи Державного казначейства здійснювати, крім поточного, ще й по-передній контроль за формуванням фінансових ресурсів бюджетних установ.

Важливими є також кадрові питання органів ДКРС, де у зв'язку з еко-номією бюджетних коштів спостерігається неукомплектованість ревізійного апарату. Перспективи удосконалення фінансового контролю залежать від його якості на всіх його етапах і своєчасності адекватного реагування фінансових органів, головних розпорядників кредитів та органів влади на результати по-дальшого контролю, тобто на виявлені факти нецільового і неефективного ви-користання бюджетних коштів шляхом ужиття заходів для відшкодування не-законних витрат, регулювання обсягів фінансування і приведення у відповід-ність із нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетний процес. На мою думку, одним із шляхів вирішення цих проблем є Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. Отже, розроблена Концепція та план її реалізації, безперечно, має багато переваг та в разі успіш-ної реалізації здатна наблизити нашу країну до світових стандартів і вимог та сприятиме адаптації українського законодавства до законодавства ЄС.

Висновки. Система державного фінансового контролю, яка побудова-на в Україні, не забезпечує належного рівня фінансово-бюджетної дисциплі-ни як загалом у державі, так і на регіональному рівні зокрема. Це є наслідком низки проблем, які створюють тенденції до зростання кількості та обсягів ос-новних фінансових порушень. Серед основних недоліків можна виокремити такі: слабка взаємодія ДКРС з правоохоронними та судовими органами, низь-кий рівень дієвості механізму адміністративних стягнень та ін.

Необхідно визнати, що у напрямку вдосконалення системи внутрішнього державного контролю зобов'язані активно працювати фахівці. Стосовно вдосконалення чинної системи внутрішнього фінансового контролю, на нашу думку, невідкладними мають стати такі заходи: удосконалення діяльності органів державного й комунального секторів, підвищення якості державного управління; законодавче врегулювання питань формування системи державного внутрішнього фінансового контролю, основною метою якого є забезпечення здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту, їх гармонізації для забезпечення якісного управління ресурсами держави на основі принципів законності, ефективності, результативності та прозорості; визначення на основі наукового обґрунтування структури системи державного внутрішнього фінансового контролю, відповідних процедур регламентації її функціонування; встановлення механізму запровадження внутрішнього аудиту в органах державного й комунального секторів; формування дієвої системи моніторингу фінансово-господарської діяльності підприємств, які перебувають у державній або комунальній власності, для підвищення їх прибутковості й конкурентоспроможності.

Таким чином, актуальність вдосконалення системи внутрішнього фінансового контролю в Україні може стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів.

Література

1. **Концепція** розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р., № 158-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
2. **Басанцов І.В.** Державний фінансовий контроль: регіональні аспекти : монографія / І.В. Басанцов. – К. : Вид. дім "Корпорація", 2006. – 234 с.
3. **Дрозд І.К.** Єдність зовнішнього та внутрішнього контролю в системі фінансово-економічного контролю / І.К. Дрозд // Фінанси України, 2006. – № 3. – С. 135.
4. **Іванова І.** Державний фінансовий контроль: Парадигми розвитку : монографія / Ірина Іванова. – К. : Академвидав, 2010. – 168 с.
5. **Савченко Л.А.** Правові проблеми процесу фінансового контролю : монографія / Л.А. Савченко, О.П. Мельник. – К. : Вид-во "КиМУ", 2009. – 235 с.
6. **Стефанюк І.** Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи / І. Стефанюк // Фінанси України – 2009. – № 11. – С. 12.
7. **Тікань Л.В.** Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л.В. Дікань, Н.В. Синюгіна. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. – 92 с.
8. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dkrs.gov.ua>

Скоропад И.С., Пахолок Н.И. Государственный финансовый контроль в Украине

Рассмотрены основные проблемы и необходимость совершенствования системы государственного финансового контроля и исследована деятельность Государственной контрольно-ревизионной службы Украины в сфере финансового контроля.

Ключевые слова: финансовый контроль, финансово-бюджетная дисциплина, Государственная контрольно-ревизионная служба, Концепция развития государственного внутреннего финансового контроля.

Skoropad I.S., Paholok N.I. Publik financial control in Ukraine

The main problems and the need to improve the system of state financial control and studied the activities of state control and auditing service of Ukraine in the sphere of financial control.

Keywords: financial control, fiscal discipline, State Audit Service, Concept of development of public internal financial control.